

ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΨΕΜΑ

Ο ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ

Μέσα στὸ μελίσσι τῶν παιδιῶν ποὺ σχολοῦσαν μεσημέρι καὶ δείλι, ἀπ' τὸ σχολεῖο τῆς ἐνορίας καὶ γέμιζαν τὸ δρόμο μὲ φωνὲς καὶ κακανίσματα, τὸ πρὶν περήφανο ἦταν ὁ Γιαννάκης ὁ Καμπούρης.

Ὁ Γιαννάκης, ὅταν γεννιήθηκε δὲν εἶχε κανένα σημάδι ἀπάνω του. Ὁ πατέρας του κ' ἡ μάνα του τὸν καλοδεχότανε, ὅπως καλοδέχονται ὅλα τ' ἀρσενικά παιδιά. Μονάχα ἦταν λίγο χλωμός, ἀδύνατος καὶ κακοθεμένος. Οἱ γονεῖς του τὸν τάζανε στὸν Θεὸ γιὰ νὰ δυναμώσῃ καὶ νὰ γίνῃ γερός κ' ἀντρεωμένος, μὰ ὁ Τρισκατάρτος εἶχε βάλει τὴν οὐρά του πρὶν βάλῃ ὁ Θεὸς τὸ χεῖρ του. Σιγά-σιγά τὰ πόδια τοῦ Γιαννάκη ἔρχισαν νὰ λιγύζουν, τὸ κορμὰκι του νὰ ζαρώνῃ καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἕνα καρβέλι τοῦ φάνηκε ἀποπίσω του κ' ἄλλο ἕνα ἀπὸ μπρός του. Μὲ τὸν καιρὸ τὸ μεγάλο τετράγωνο κεφάλι του ἐβούλιαξε ἀνάμεσα στὰ δύο καρβέλια κ' ὁ Γιαννάκης ἔρχισε νὰ μεγαλώνῃ στὰ χρόνια, χωρὶς νὰ μεγαλώνῃ καὶ στὸ μπῶϊ.

Οἱ γονεῖς του, σὺν τὸν βλέπανε, λέγανε ἀπομύσσει τους.

— Δὲν πεθαίνει τὸ καμμένο νὰ ἡσυχάσῃ ἀπ' τὰ βασκανα; Τί τὴν θέλει τὴ ζωὴ;...

Γιατί οἱ γονεῖς του δὲν μπορούσαν νὰ βλέπουν ἕνα τόσο ἡσυχίο πλάσμα κοντὰ τους καὶ νὰ συλλογίζονται πῶς αὐτοὶ τὸ πλάσανε.

Ὁ Γιαννάκης ὅμως εἶχε ἄλλην ἰδέα. Ἡ ζωὴ τοῦ ἔρεσε, ἦταν εὐχαριστημένος ποὺ ἦλθε στὸν κόσμο καὶ δὲν εἶχε κανένα παράπονο μὲ τοὺς γονεῖς του. Τὰ μῦθια του λάμπανε ἀπὸ χαρὰ καὶ, ἀνάμεσα στ' ἄλλα παιχνίδια, περπατοῦσε τόσο τεντωμένος καὶ ἀλύγιστος, ποὺ θύλεγε πῶς τὸ εἶχε περηφάνεια πῶς ἦταν τόσο διαφορετικὸς καὶ τόσο ξεχωριστὸς ἀπὸ τ' ἄλλα τὰ παιδιά. Περπατοῦσε πάντα μοναχός, φουσκωμένος σὰ γαλός, μὲ τὸ κεφάλι ψηλὰ καὶ πατοῦσε στερεὰ τὸ χῶμα μὲ τὰ δύο ἀδύνατα ποδαράκια του.

Τὸ μόνο, ποὺ τοῦ κακοφαινότανε κάποτε, ἦταν, ἦταν οἱ ἄλλοι περνοῦσαν κοντὰ του καὶ σκύβανε νὰ τὸν κυττάξουν. Γιὰ λίγο καὶ κάποιος στενοχώρια φαινότανε ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπό του. Μὰ γλίτωρα βρῆκε τρόπο νὰ διορθώσῃ αὐτὴ τὴν ἱστορία. Πύρω ἀπ' τὸ λιμάνι, ποὺ ἦταν ὁ δρόμος του, εἶχανε χτίσει τὸν τελευταῖο καιρὸ ἕναν καινούργιο μῶλο μ' ἕνα ψηλὸ πέζουλι, ὡς μιστὸ μέτρο ἀπάνω ἀπ' τὸ δρόμο. Ὁ Γιαννάκης ἦταν χιτισμένος ἀπάνω στὰ βράχια ποὺ τριγύριζαν τὸ λιμάνι. Ὁ Γιαννάκης γύρισε μιά μέρα κ' ἔβριξε μιά ματιά εὐχαριστημένη στὸ νεόχτιστο πεζούλι. Ἀπ' τὴν ἄλλην ἡμέρα δὲν περπατοῦσε πιά στὸν δρόμο. Ἀνέβαινε ἀπάνω στὸ πε-

ζούλι καὶ μὲ τ' ἀδύνατα ποδαράκια του, κορδωμένος καὶ περήφανος, μὲ τὸ κεφάλι ψηλὰ, ἔκανε δρόμο τὸ γύρο τοῦ λιμανιοῦ ὡς τὸ σπίτι του. Τώρα δὲν ἔσκυβαν οἱ ἄλλοι νὰ τὸν ἰδοῦν. Ἐσκυβε αὐτὸς καὶ τοὺς κύταζε ἀπὸ ψηλά.

Ὅμως κάποιος κακὸ μάτι ἔπρεπε ἀπάνω του. Γιατί ὅλοι ὅσοι τὸν βλέπανε λέγανε μέσα τους: «Γιὰ κύττα τὸν καμπούρη... θάρρος ποῦ τῶχει! Καμμιά μέρα θὰ πῆσῃ νὰ σκοτωθῇ». Καὶ ἀπὸ τὰ πολλὰ τὰ μάτια κάποιος τὸν βασκάνε. Μιά μέρα, ἐκεῖ ποὺ περπατοῦσε κορδωμένος, κυττάζοντας τὸν ἥλιο, γλύτρησε κάπου, παραπάτησε, σαλεύτηκε ἀπάνω στὰ ποδαράκια του κ' ἔπεσε κάτω στὰ βράχια. Πήγανε καὶ τὸν βγάλανε σκοτωμένο, μὲ τὸ μεγάλο κούτελο ματωμένο, μὲ τὰ κοκαλάκια του σπασμένα. Τὸν βάλανε ἀπάνω σ' ἕνα σανίδι καὶ τὸν σηκώσανε νὰ τὸν πλύνε στὸ σπίτι του. Ὅταν τὸν περνοῦσαν στὸν δρόμο οἱ διαβάτες τὸν κυττάζανε καὶ κουνούσαν τὸ κεφάλι τους: «Ὁ Θεὸς τὸν ἀνάπαυσε, λέγανε. Τί καὶ τὴν κάνῃ τὸ κακόμοιρο τέτοια ζωὴ!» Ὅταν τὸν περσάνανε ἀπ' τὸ σχολεῖο ὅλα τὰ παιδιά τρέξαν νὰ ἰδοῦν τὸν καμπούρη, ποὺ εἶχε πέσει ἀπ' τὸν μῶλο. Τριγύρισαν τὸ σανίδι καὶ τὸν κυττάζανε, σὺν παραξένῳ πρῶτα. Ὑστερὰ γύρισαν τὰ παιδιά τὸ ἕνα στὸ ἄλλο καὶ λέγανε μὲ θαυμασμό: «Μωρὲ εἶδες ἀπὸ τί ψήλωμα ἔπεσε, ὁ καμπούρης! Πίντε μπόγια ψήλωμα». Ὁ Γιαννάκης ἦταν ἐξαπλωμένος χλωμός κ' ἀκίνητος ἀπάνω στὸ σανίδι. Μὰ καὶ ἐξαπλωμένος φαινότανε περήφανος καὶ θαρρῶδες πῶς χαμογελοῦσε στὰ παιδιά τοῦ τὸν τριγύριζαν. Ἦτανε περήφανος ποὺ ἔπεσε ἀπὸ τόσο ψηλά.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Τ' ΑΣΤΕΡΙΑ

Ἦθελα καὶ νῆπαινα ἔσ' τὴ λευκὴ σὰς χάρη,
Ἀστὴρ μου, ὃ ἡθάνατα σὲς τοῦρανὸν λουλούδια,
Ποῦ φέγγετε καθένα σας, ἀκοίμητο λυχνάρι,
Στὸ γαλανὸ τὸ δρόμο τους τὰ ἄλλοτεκα ἀγγελούδια.

Γλυκεῖά σὲς ἔχω συντροφιά σὲς νύχτας τὸ σκοτάδι!
Κι ὅσα μὲ λύπη σὲς καρδιά καὶ μάτια δακρυομένη
Σὲ σὲς ζητῶ παρηγορίᾳ, τότε μ' οὐράνιο χέρι
Τὰ δάκρυα σὲς ματόκλαδα στεγνώνετε ἕνα ἕνα...

Καὶ συμβουλὴ μοῦ δίνετε βαθύσοφη ἀπ' τὴ θνῆ:

«Γιὰ κάθε τι ποὺ δὲ θὰ βρῆς στὸν κόσμο ὅπως νομίζεις,
«Γιὰ κάθε πρᾶμα ταπεινὸ, κακὸ, γιὰ κάθε θλίψη,
«Πάντα εἰς κοίταζε ψηλὰ, καὶ ὀνίσκος καὶ δακρύεις
«Θάναι τὸ δάκρυ σου γλυκὸ καὶ ἀνάλαφρο ἢ καρδιά σου
«Σὺν ἔχεις ἄστρα λαμπρὰ χρυσὴ παρηγορία σου.

Χάλλη

ΜΕΛΠΩ

ΕΡΡΑ ΚΑΙ ΗΜΒΡΑΙ

Ο ΙΔΕΑΣ

Τὸν εἶδα τὴ μιά μέρα στὸ βιβλίο του καὶ τὴν ἄλλην στὸ γραφεῖο μου. Διπλὴ χαρὰ.

— Ἄ δὲ σιχαίνονται τὰ θεατρικὰ καμώματα, θὰ σοῦ φιλοῦσα τὸ χέρι, τοῦπα.

Καὶ τοῦ τῶσφιζα γκαρδιακά καὶ μὲ περηφάνια—μὲ τὴν περηφάνια κείνη ποὺ νιώθει κανένας σφίγγοντας τὸ τιμημένο χέρι ἀληθινοῦ παληκαριοῦ.

Γιατὶ τέτοιος ξεπήδησε μέσα ἀπὸ τὸ γνωστικὸ καὶ δυνατό καὶ περισσόχαρο βιβλίο τοῦ ὁ Ἰδᾶς παληκὰρι ἀληθινὸ, ἕνας δευτέρως Παῦλος Μελάς αὐτὸς, ἕνας ἥρωας τῆς Σκέψης καὶ βροντοφῶνας κήρυκας τῆς Ἀλήθειας καὶ δουλευτῆς ἀκούρατος τῆς Ἰδέας—τῆς Ἑθνικῆς Ἰδέας—τῆς Ἰδέας τοῦ ξαναγεννημοῦ. Κ' εἶσι καὶ τὸ παράξενο ψευτόνομά του, ΙΔΕΑ τὸ διάβασα καὶ ἀπὸ τὴν Ἰδέα θέλω νὰ πιστεύω πῶς τῶχει τραβηγμένο.

Ξανάσασμα ψυχῆς εἶναι τὸ βιβλίο του· μὰ ὁ Ἰδᾶς δὲν τὸ θέλει γιὰ τέτοιο· δὲν τόγραψε γιὰ νὰ ξαναδαίνουμε μὲ δαῦτο τὰ ἀπελπισμένους ψυχές. Ὅχι. Ἀλλὰ τόγραψε—ἢ κάλλιο, τῶσφισε, γιατί αὐτὴ ἡ φράση τοῦ ταιριάζει—γιὰ νὰ καθρεφτίζονται οἱ ναρκομένες, νὰ ξυπνοῦνε, νὰ τρέχουνε στὴ ζωὴ καὶ στὴ δράση. Γι' αὐτὸ καὶ τῶσφισενε στοὺς νέους· γι' αὐτὸ καὶ ὀνειρεύεται νὰ πλάσει μιά καινούρια γεννιά, τὴ γεννιά μας, ζωντανή, ξεσκλαδωμένη ἀπὸ τὸ Λαζαρονισμό καὶ τὸ ρουσφέτι,—μιά γεννιά σκληρὴ καὶ ἀγρία, μὲ ἀτσάλνια χέρια καὶ μὲ ψυχὴ πέτρινη—μὲ χέρια ποὺ νὰ κρεμίζῃ κίστρα καὶ μὲ ψυχὴ ποὺ νὰ εὐφραίνεται στὰ αἵματα.

Ὅχι γεννιά μαρτύρων, ἀλλὰ γεννιά ἡρώων τοῦ χρειάζεται.

*

Σώζοντας τὴ Μακεδονία, μὲς φωνάζει, τὸν ἐαυτό μας θὰ σώσουμε. Νὰ ὁ λόγος ὁ δυνατός, νὰ τὸ ἐθνικὸ τὸ κήρυγμα.

Γιὰ νὰ σώσουμε τὴ Μακεδονία ποὺ πατιέται σήμερα ἀπὸ τὰ Βουργάρικα θεριά, θεριά Βουργάρικα καὶ μεῖς νὰ γίνουμε. Ὅχι πονοψυχία καὶ βρισιές ἀκαρπες. Δουλιὰ, δουλιὰ, καὶ μοναχὰ δουλιὰ. Γροθὶ πάνου στὴ γροθὶ καὶ στὸ Βουργάρικο δυναμίτη, τὸ δυναμίτη τὸ Ρωμαϊκό.

Κ' εἶσι θὰ σωθοῦμε, δηλ. θάλλαξουμε, γιατί μόνο ἀν' ἀλλάξουμε θὰ σωθοῦμε.

Ἀπλὸ, βλέπετε, τὰ πράγματα· πολὺ ἀπλά. Ὅχι πολλὰ λόγια· δυὸ καὶ σταράτα. Θέλετε νὰ σωθεῖτε; Ἀλλάξτε, γεννίτε καινούριοι ἄνθρωποι, πάψετε νάρχαζετε, καὶ ἀρχίστε σιγὰ σιγὰ νὰ Βουργαρίζετε. Νὰ ἡ σωτήρια σουβουλὴ τοῦ Ἰδᾶ. Σουβουλὴ ποὺ δὲ βγαίνει ἀπὸ παχιά καὶ κούφια λόγια, ἀλλὰ μέσα ἀπὸ τὰ πράγματα, ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, ἀπὸ τὴν ζωὴ.

νήματα τῆς ἀπρόσεχτης. Καὶ περὶ ὅς τοις, ποὺ νὰ πῇ, βιάζετο πάντα στὰ ψηλά καὶ θρεφότανε μὲ ἰδέες, δὲν τὴν πείραζε διόλου νὰ καταγίνεται, ἕνα τῆς ἔλεγε, σὲ πῆλ δουλειά, τῆς ἔρεξε μάλιστα, γύρισε κιόλας, ἀφοῦ τὴν ἔβριξε, νὰ τὴν ξαναπιάσῃ, γιατί τὸ ἔβριξε πῶς ἐνῶ τὴν ἔκανε, ἀκόμη πρὶν ξέγνοιαστα συλλογιότανε τὰ διὰ τῆς. Γι' αὐτὸ τὴν ἐβλεπε ἀπὸ τὸ πρῶτὸ στὸ βράδι νὰ κεντᾷ καὶ νὰ φαίνεται στὸ ὕψωμα βελονιὰ βελονιὰ ὕφαινε καὶ τὰ ὄνειρα τῆς. Γιὰ τοῦτο καὶ τώρα, σύμφωνα μὲ τὴ διαταγὴ τοῦ κ. Μαλαμέ, δυὸ φορές τὴ μέρα, μὲ τὸ βορκομένο τὸ νερό, ἔλαθε ἡ Ἄννα περὶ ἑνὸς νὰ πλένῃ τὴν παθιασμένη τὴ φούσκα τῆς Κατινούλας, μελετώντας μέσα τῆς τὰ θλιβερά φιλοσοφικά τῆς ἀθρόωντες ὑγιεῖς καὶ χαίροντας γιὰ τὰ ποτελέσματα τῆς καλῆς γατρικῆς. Ἀλήθεια, ἡ Κατινούλα δὲν ἔπασκε πιά σὺν καὶ πρῶτα. Κοιμότανε τὴ νύχτα· δὲν ἀναγκαζότανε νὰ σηκώνεται κάθε στιγμή. Πόνος δὲν ἐννοιωθε πονεῖν τῆς, παρὰ ποὺ καὶ ποὺ στὸ κεφάλι. Ἀνοίγε κ' ἡ ὄψη τῆς λιγάκι, ἀνοίγε κ' ἡ καρδιά τῆς, τόσο μὰς εἶναι φυσικὸ νὰ μὴ ζοῦμε μόνοι, τόσο διψοῦμε ἀγάπῃ, τόσο μὰς φτάνουνε κάποτες μιά περιποίηση, ἕνα χεῖρ, γιὰ νὰ ξεχάσουμε τὴν ἀρρώστια, ἴσως καὶ γιὰ νὰ νάσασθῃ καὶ μὲ τὴν ψυχὴ

μας τὸ σῶμα.

Ὁ Ἀντρέας πιά τώρα, συστηματικὰ, φρόντιζε γιὰ τὴν Κατινούλα. Ὁ γατρός ἔρχοτανε τρεῖς καὶ τέσσερις μέρες τὴ βδομάδα. Τοὺς εἶχε κάμει λόγο γιὰ χεῖρ ὀφθαλμοῦ καὶ ἀπὸ τίς δεκαεφτά ποὺ τοῦ μίλησε ὁ Ἀντρέας. Ἀξάφην ὅμως, σὰ νὰ δισταζάνε καὶ ὁ Ἀντρέας καὶ ἡ Ἄννα. Ποῦ νὰ γίνῃ κιόλας, ἀν εἶναι νὰ γίνῃ; Στὸ Μπ..., μιά πόλη τοῦ Φινιστερίου κοντὰ στὸ Λ... καὶ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ. Μὰ τὸ Παρίσι δὲν εἶναι. Τοὺς ἔλεγε ὁ κ. Μαλαμές πῶς θὰ βροῦνε στὸ Μπ. χειρουργὸ ἀξιόλογο, τὸν κ. Σεβιλιά, ποὺ τὸν μπιστεβότανε ὅσο γίνεται. Δὲν τοὺς ἔλεγε ὅμως πῶς ὑπάρχει καὶ βιάση μεγάλη. Καμιά δεκαπενταριά μπορούσανε πάντα νὰ προσμένουνε. Τὸ θαρροῦσε ἀπὸ μὲ τὰ σωστά του ὁ κ. Μαλαμέ. Πιθανὸ πάλι καὶ νὰ θέλῃ νὰ προφυλαχτῇ, μισὸ ἀπὸ φιλότιμο, γιατί δὲν ταίριαζε νὰ τοὺς φορτωθῇ μ' ἕνα φίλο του, μισὸ ἀπὸ διάκριση, γιατί δὲν ταίριαζε καὶ νὰ ἐναντιώνεται τοὺς παρισινούς του συναδέλφους. Παρατηροῦσε μάλιστα πῶς οἱ πελάτες του οἱ καινούριοι ἀφίνανε τίς βίζιτες καὶ τὸν καιρὸ νὰ περνοῦνε, δίχως νὰ ξαναπαίξουνε κουβέντα γιὰ χειρουργήματα. Τὸ μόνο ποὺ τοῦ ἀπόμνησκε λοιπὸν εἶτανε νὰ σωπάσῃ καὶ νὰ βάλῃ τὰ δυνατά του, νὰ

βαστάξῃ τὴν ἀρρώστη ὅσο καὶ ὅπως ἔρει. Ἔτσι ὡς κ' οἱ πρὶν ἔξιοι γατροὶ ἀναγκάζονται κάποτες ἢ τὸ φέρουνε τὰ περιστατικά νὰ μὴν κάμουνε ἀμέσως ἐκεῖνο ποὺ τὸ κάτω κάτω εἶναι καὶ χρεὸς τους.

Ὁ Ἀντρέας καὶ ἡ Ἄννα, γιὰ νὰ τὸ ποῦμε ὀρθὰ κυττά, φοβόντανε καὶ δὲ λαλοῦσανε τοῦ κ. Μαλαμέ. Ἡ Ἄννα ἔτρεψε τὴν ἐφύνη κ' ἔλπιζε συνάμα πῶς ἀπὸ τὰ πλοσίματα κατὶ θὰ βγῇ. Ὁ Ἀντρέας πολὺ πρὶν παραξένῳ ἢ σὺν προτιμᾷς, πρὶν σύμφωνα μὲ τὸ φυσικὸ του, νόμιζε, ἀφοῦ τὸ ἔθελε ἀκλόνητος καὶ θετικὰ, πῶς μὲ τὴ θέλησή του θὰ τὴ γατρίψῃ καὶ σώναι. Νὰ καὶ ὁ κίντυνος τῆς γεωμετρίας. Καὶ μὲ καλὸ γατρός, ἀκόμη πρὶν βιάσῃ ὁ Ἀντρέας. Ἀκολούθησε κατὶ τότες, ἀπὸ τὴν πρώτη ἐποψὴ ἀχαμνὸ, μὰ ποὺ κατόπι ξανάβαλε τὰ πράγματα στὸν ἴσιο τοὺς τὸ δρόμο. Βλέποντας ὁ κ. Μαλαμές πῶς δὲν ἀποφασίζανε τίποτα, γιὰ νὰ μὴ χάσομερξ, θεράπευε ὁλοένα τὴν Κατινούλα, καὶ τίς εἰκοσι τέσσερις τοῦ Τρυγητῆ, μιά τετάρτη, διώρισε ὑπερθεϊκὸ νάτριο, γιὰ τὴν ὀρεξί, καὶ λίγο μαγγανικὸ κάλι, γιὰ τὴν ἀντισψία. Μὰ τὸ ἀντισψιακὸ τοῦ τοῦ γατρικὸ δὲν πέτυχε διόλου. Τὴν πιάσανε πόννοι τρομεροί, ἀντεροκοφίματα, διάρροια μὲ θερμὴ, ποὺ βαστάζανε ἀλάκαιρη μέρξ. Ἐτρεξε ὁ Ἀντρέας στὸ

Θάν τῇ νιώσουμε τὴ συνδουλὴ αὐτὴ ; Ὁ Θεὸς νὰ δώσει νὰν τὴ νιώσουμε καὶ νὰν τὴ βάλουμε δὲ πρᾶξιν. Καὶ τότε νὰν τῷχετε γιὰ σίγουρο, δὲ θὰ θαυμάζουμε καὶ δὲ θὰ ζουλεύουμε τὸ Βούργαρο, ἀλλὰ θὰ πέρφει μπρούμυτα ὁ Βούργαρος νὰ προσκυνᾷ τὸ Ρωμιό.

*

Δὲν εἶναι γραφτό του νὰ πεθάνει αὐτὸ τὸ Ἔθνος. Ἡ ζωὴ δὲν τοῦλειψε καὶ ἡ ζωὴ κάθε τόσο καὶ ξεπετιέται ἀπὸ διάφορες μεριές· σήμερ' ἀπὸ δῶ κι αὔριο ἀπὸ κεῖ. Φανέρωμα ζωῆς πλατιάς εἶναι καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Ἰδα· ζωὴ πλατιά κλεῖ στὰ στήθια του καὶ ὁ ἥρωας ὁ συγγραφέας του.

Νὰ πληθύνουν οἱ τέτιοι καὶ τὰ λέμε. Καὶ θὰ πληθύνουν. Γιατὶ τὸ μαχαίρι πιά ἐβήσε στὸ κόκαλο, οἱ καιροὶ δὲ μᾶς καρτεροῦν, ὁ ἐθνικὸς θάνατος ὁλοῦθε μᾶς περιζώσε, καὶ στήν ἀπελπισιὰ του κανεὶς χουφτώνει τὸ μαχαίρι καὶ ἀπὸ τὴν κόψιν καὶ γίνεται ἥρωας.

Ὁ Ἰδας μὲς ἀπὸ τὴν ἀπελπισιὰν ξεπήδησε. Δὲν μπορεῖ, θὰ τραβήξει καὶ ἄλλους στὴ φωτεινὴ καὶ δοξασμένη ἀνηφορίᾳ του, θὰ τραβήξει ἀλάκαίρο τὸ Ἔθνος μιὰ μέρα.

Μὲς ἀπὸ τὸ σκοτάδι σὰν ἀστραπὴ φεγγαδόλησε· μᾶς ἔδειξε τὸ πηχτὸ σκοτάδι, μὰ καὶ δὲ μᾶς ἀπέλπισε, γιατί τὴν ἰδίαν ὥρα μᾶς ἔδειξε καὶ τὸ φῶς καὶ μᾶς ἔκαμε νὰν τὸ λαχταρήσουμε.

Πόσοι λαοὶ δὲ συρθήκανε πίσω ἀπὸ ἕνα βιβλίον καὶ δὲ σωθήκανε μ' αὐτό. Τὸ βιβλίον τοῦ Ἰδα μᾶς κάνει κ' ἐλπίζουμε πῶς καὶ γιὰ μᾶς

ἡ μεγάλη αἶθα ἔρχεται . . .

ἡ αἶθα τοῦ ἐθνικοῦ ξαναγεννημοῦ.

Ο ΝΟΨΜΑΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΒΑΓΓΕΛΙΟ

(ΙΔΑΣ : Μαρτύρων καὶ Ἡρώων αἷμα...)

ΟΙ ΒΟΥΡΓΑΡΟΙ

Γιὰ νὰ συμμαζίσουν τὸ ἔθνος τους τίποτε δὲν τοὺς πειράζει νὰ κάμουν, καμιά δυσκολία δὲν εἶναι, κανέναν κόπο, κανένα ἐμπόδιον· ὅλα εἶναι μικρὰ καὶ ἀσήμαντα, πούπετα δὲ σταματοῦν γιατί ἕνας εἶναι ὁ πόθος τους, νὰ κάμουν τὸ ἔθνος τους. Τὰ μέσα δὲ σημαίνουν τίποτε· γιὰ νὰ συμμαζίσουν τὸ ἔθνος τοὺς μεταχειρίζονται πολιτικῶν, διπλωματία, φόνους, ἐκδισμούς, ἄρπαγες, συκοφαντίες, ψευτιές καὶ ὅλα τὰ καλὰ. Πούπετα δὲ σταματοῦν γιατί ἕνας εἶναι ὁ σκοπὸς τους, νὰ κάμουν τὸ ἔθνος τους. Στὰ μέσα δὲν κάνουν διάκριση· δὲν κάνουν μόνο φόνους, κάνουν

φαρμακοπουλεῖο νὰ ζετᾷσιν μήπως καὶ γελαστήκανε στὴν ποιότητα τοῦ μαγγανησιοῦ ἢ στὴ συνταγή. Ὅχι. Λοιπὸν ποῖός νάφταιγε ; Δὲν ἔσταιγε κανεὶς παρὰ τὴν ἀβρόωτια· τὸ στομάχι τῆς δύστηνης δὲ σήκωνε τὸ παραμικρό, δηλαδὴ δὲ σήκωνε πιά τὴν ἀβρόωτια θεραπεία, γιατί, ὅπως τοὺς τὸ ἔχῃσιν ὁ γιατρός, γερή, μήτε θὰ παρατηροῦσε τὴν ἀσήμαντη δόση. Γι' αὐτὸ ἀπελπίστηκε ὁ κ. Μαλαμὲς. Καταλάβαινε κιόλας πῶς ὁ κ. Ἀντρέας σὰ νὰ τὸ εἶχε παράπονο πού μὲ τὰ φουσκοπλυσίματα, περίφημα τὰ πηγαίνανε καὶ ἄξαφνα μὲς τὰ χάλασε μὲ τίς καινούριες του τίς σκόνες. Σὰ νὰ πειράχτηκε ὁ γιατρός κ' ἐφυγε λέγοντας τοῦ Ἀντρέα, γιὰ νὰ τὸν ἡσυχάσῃ, πῶς καλὰ, καὶ νὰ ἐκκολοθησούν τὰ βορικομμένα τὰ φουσκολόουτρα, μὰ πῶς δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ξανάρθῃ πρὶν ἀπὸ τὴν πέμνη. Τόλεγε κυριακή, τίς εἴκοσι ὀχτὼ τοῦ Τρυγητῆ.

Στὴ ζωὴ μᾶς ὑπάρχουν στιγμὲς πῶς σημαντικὲς ἀπὸ τίς ἄλλες, ἐκεῖνες ὅπου μοιάζει σὰ νὰ συγκεντρώνεται ἡ ζωὴ μας. Μὲ μιὰ λέξη πού τότες θὰ πῆς, μ' ἕνα κίνημα πού θὰ κάμῃς, ὅλα τάλλαζεις, ἀφοῦ ἀλλάζεις τὸ μέλλο. Ἐννοίωσε ὁ Ἀντρέας πῶς δὲν τὸν ἡσυχάζει, ὅπως τὸ θαῖρεψε πρῶτα, ὁ γιατρός, ὅταν τοῦ ἔλεγε φέγοντας πῶς τρεῖς βιζίτες

καὶ δολοφονίες, ρίχνουν καὶ δυναμίτη· σκοτώνουν, καίουν, ρημάζουν, ἄρπαζουν, βασανίζουν, κόβουν μύτες καὶ αὐτιά, βγάζουν μάτια, γδέρνουν, σουβλίζουν καὶ δὲν ντρέπονται πού κάνουν τέτοια, μόνο τραβοῦν μπροστά, ἴσια, ἐπέμονα, μὲ πείσμα, σταθερὰ καὶ ἀγύριστα. Καὶ δὲν λησμονοῦν τὸν πόθο τους τὸν ἕνα, τὸ μοναδικὸ σκοπὸ τους, νὰ κάμουν τὸ ἔθνος τους. Δὲν πηγαίνουν σύμφωνα μὲ τὴ θρησκεία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐλεημοσύνης. Δὲν εἶναι χαλασμένοι ἀπὸ τὸν τωρινὸ πολιτισμό. Δὲν ἔχουν ἐκείνη τὴν ἀνούσιαν ἡθική, πού ξεχωρίζει τάχα, στήν πολιτική, τὰ θεμιτὰ ἀπὸ τὰ ἀθέμιτα. Δὲ μεταφέρουν τὴν κοινωνικὴ ἡθικὴ μέσα στὰ πολιτικά, γιατί νοιώθουν πῶς πολιτικὴ μὲ ἡθικὴ δὲν ὑπάρχει, οὔτε συμβιβάζεται. Ἐπειδὴ ὅμως ξέρουν πῶς ἡ δημοκρατικὴ καὶ φιλόφρων Εὐρώπη πηγαίνει σύμφωνα μὲ τὴ θρησκεία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐλεημοσύνης, καὶ ντρέπεται νὰ σκοτόνῃ, νὰ καίῃ, νὰ ρημάζῃ καὶ νὰ βασανίζῃ, τῆς παριστάνουν ἄλλοιως τὰ πράγματα πού κάνουν, καὶ ἡσυχάζει. Ὅταν ὅμως νοιώσουν πῶς μ' ὅλα τὰ λόγια τους ἡ Εὐρώπη—ἡ εὐαίσθητη Εὐρώπη!—τρεμάζει ἀπὸ τὸ δυναμίτη, τότε σταματοῦν μιὰ στιγμή αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι πού κόβουν μύτες, βγάζουν μάτια, σκοτώνουν, γδέρνουν καὶ σουβλίζουν, καὶ μὲ πολὺ κλαψιάρικη φωνὴ προσκλαίονται καὶ λέν· «Εὐρώπη μου, μὲς βασανίζουν οἱ Τούρκοι, τί νὰ κάνουμε ; Ἀπελπίστηκε ἀπὸ τὰ βάζσανα ὁ λαὸς μας πού στενάζει, καὶ σηκώθηκε στὸ πόδι· καὶ ἀπὸ τὴ μεγάλη του τὴν ἀπελπισίαν ἔχκεσε τὰ λογικά του, δὲν ξέρεῖ τί κάνει καὶ ρίχνει δυναμίτη». Θαυμάσιοι τεχνίτες καὶ θεατρίνοι. Τὰ κόβουν ἔτσι τὰ πράγματα, πού δικαιολογεῖται μιὰ χαρὰ κάθε τους πράξη τρομαχτικὴ καὶ συγκινεῖται πάντα ἡ εὐαίσθησις τῆς Εὐρώπης. Αὐτοὶ ἐνῶ ἐξαφανίζουν Ἕλληνες καὶ γυρεύουν νὰ πνίξουν κάθε πνοὴ ἐλληνική, μὲ τίς ὥραιες τους ψευτιές, οἱ κουτοπόνηροι, πείθουν τὴν Εὐρώπη πῶς αὐτοὶ πνίγονται ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ πᾶν νὰ χαθοῦν. Καὶ ἂν καμιά φορὰ ἀναγκασθοῦν νὰ ἐμολογήσουν πῶς σκότωσαν καὶ κανέναν Ἕλληνα παπὰ ἢ δάσκαλο ἢ προσετό, τὸν βγάζουν καὶ προδότη καὶ λέν πῶς γι' αὐτὸ τὸν ἐσκότωσαν. Καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι πιστεύουν βιαστικὰ τὰ λόγια τους, ἀλλὰ δὲ συλλογίστηκαν πῶς ἐχθροὺς ποτὲ τοὺς δὲν προδίδει κανεὶς. Οἱ Ἕλληνες δὲν μπορεῖ νὰ γίνουν προδότες Βουλγάρων. Ὅπως οὔτε οἱ Βούλγαροι Ἕλλήνων. Οἱ Ἕλληνες δὲν ἔκχαμν ποτὲ συμφωνία μὲ τοὺς

Βουλγάρους νὰ ἐπαναστατήσουν μαζί τους. Μὲ τοὺς Τούρκους οἱ Βούλγαροι τὰ ἔχουν πολὺ καλὰ καὶ εἶναι ἀρκετὰ ἔξυπνοι ὥστε νὰ ὠφελοῦνται ἀπ' αὐτοὺς ὅσο μποροῦν περισσότερο· ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸ κρύψουν ἀπὸ τὴν εὐαίσθητη Εὐρώπη, συκοφαντοῦν τοὺς Ἕλληνες πῶς αὐτοὶ κάνουν συμμαχίες μὲ τοὺς Τούρκους τὰ πῶς παράλογα, ἀλλόκοτα, ἀδιάντροπα. Ἀνόητα ψέματα τὰ λέν αὐτοὶ καὶ τόσο ἡσυχὰ καὶ ἀτάραχα. Οἱ Βούλγαροι δὲν συχνὰ καὶ χωρὶς ντροπὴ πῶς καλλίτερα ἔχουν τοὺς Τούρκους ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες, ἀποροῦν ὅμως ὅταν μεις λέγουμε τὸ ἴδιο γιὰ Βουλγάρους, τόσο ὀρενιάζουν πού γιὰ νὰ ἐκδικηθοῦν κάνουν πῶς ἀποροῦν, γιατί ἀλήθεια δὲν ἀποροῦν γιὰ τοῦτο. Ὡς Φαρισαῖοι, καλὰ κάνετε νὰ γελάτε τὴν Εὐρώπη ἀφοῦ ἡ Εὐρώπη ξαναμωράθηκε. Εἰσθε θαυμάσιοι γιατί εἰσθε ὁλοῦτε ἀνέθικοι. Μισὲς δουλειὲς δὲν ξέρετε, δὲν κάνετε μισὲς καλίες, εἰσθε ὡς τὸν πάτο ἀνέθικοι καὶ θέλω νὰ σᾶς προσκυνήσω, τόσο σᾶς σέβομαι. Μερικοὶ φιλόσοφοι πιστεύουν πῶς καλοὶ εἶναι μόνον οἱ δυνατοὶ καὶ ὅλοι οἱ ἀδύνατοι εἶναι κακοί. Σωστὸ εἶναι τοῦτο, κακοὶ εἶναι οἱ Ἕλληνες πού εἶναι ἀδύνατοι. κακοὶ εἶναι οἱ Βούλγαροι, οἱ δυνατοί. Καὶ τόσο τοὺς σέβομαι πού θὰ τοὺς προσκυνήσω τοὺς Βουλγάρους.

ΣΤΟ ΣΚΟΛΕΙΟ

...Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Ἀλέξης πῆγε στὸ σχολεῖο. Ὁ διευθυντὴς μάθαινε τὰ παιδιὰ σὲ μιὰ τάξη νὰ τραγουδοῦν ἕνα ποίημα σχολαστικὸ πού εἶχε καμει ὁ ἴδιος γιὰ τὸν καινούργιο Δεσπότη πού θὰ ἔρχονταν καίνες τίς μέρες. Σ' ἄλλη τάξη ὁ δάσκαλος λέγει ἐνὸς παιδιοῦ πού στέκονταν μπροστὰ στὸν πίνακα·

— Γράψε σὺκον.

Ἀλέξης.—Τί εἶναι σὺκος ;

Μαθητὴς.— . . .

Δάσκαλος.—Πῆς ἐσύ ὁ δεῦτερος . . . Ὁ τρίτος . . .

Ὁ τρίτος μαθητὴς.—Ζ . . .

Ἀλέξης.—Ζῶν.

Μαθητὴς.—Ζῶν.

Ὅλα τὰ παιδιὰ ξεκαρδίζονται.

Δάσκαλος.—Αὐτὰ δὲν τὰ ἔμαθον ἀκόμη, κύριε.

Προτίθεται νὰ δικιρίσω τὰ δένδρα εἰς καρποφόρα καὶ ἀκαρπα, ὡς φέρ' εἰπεῖν τὴν μηλιὰν καὶ τὴν κυπάρισσον, τοὺς δὲ καρποὺς θὰ δικιρίσω εἰς δύο τάξεις, εἰς ὠφελίμους καὶ ἀνωφελεῖς, ὡς φέρ' εἰπεῖν . . .

Ἀλέξης.—Τὸ μῆλον καὶ τὸ κυπαρισσόμηλον.

τὴν καρδιά τὰ βάζαν τὰ περσμένα καὶ τὸν πνίγανε τὰ βάζαν τοῦ τῶριν. Τὸν παρακαλοῦσαν κάποτε οἱ φίλοι τοῦ τῶριν, στὸ σαλόνι, νὰ τοὺς διαβάσῃ τίποτις. Τὴν δευτέρα εἴκοσι ἐννιά, τὴν τρίτην πού ἔγραψε τοῦ κ. Μαλαμὲς, πᾶρ νὰ τοὺς διαβάσῃ, ἀφοῦ σηκώθηκε ἀπὸ τὸ τραπέζι καὶ ἀνέθηκε στὴς Κατινούλας, κατ' στίχους ἐνὸς ποιητῆ πού τοὺς λάτρεβε ἡ Ὀλία. Ἡ φωνὴ του ἔτρεψε. Θυμότανε ὅταν τοὺς ψιθυρίζανε μαζί ἀβρόθωνιασμένοι. Θυμότανε ἄξαφνα καὶ τὸν πόνο τίς προάλλες ἐκεῖ ἀπάνω τῆς ἀμύνης πού ἡ ψυχὴ τῆς κοδόντανε. Ποτὲ τοῦ δὲ συγκίνησε καὶ δὲ συγκινήθηκε τόσο μ' ἕνα διάβασμα. Δὲν ξέρανε τί γινότανε μέσα του. Ποῖός νὰ τὸ μαντέψῃ ; Γιὰ νὰ τὸ ξεχάσῃ καὶ ὁ ἴδιος τὸν καημό του, σὰν πῆγε στήν κάμερή του, χρειάστηκε νὰ πιάσῃ βιβλίον, γιατί καὶ στήν παραζάλη δούλεβε πάντα ὁ Ἀντρέας. Ἀρπάξε τὸ Σοφοκλῆ του, ξαναπέρασε τὸ Φιλοκτήτη. Προχωροῦσε καὶ ἀσάτιζε.

Ὅχι ! Ὅχι ! Δὲν τὸν κατάλαβε ὡς τότες· τώρα τὸν καταλάβαινε μὲ τὴν ἀβρόωτια. Δὲν εἶναι τίχνη ἀφτὴ ἔπαθε καὶ δάρθηκε ὁ ποιητὴς του γιὰ νὰ βρῇ τέτοια ποίηση. Ὁ ἀνθρώπινος πόνος φωνάζει στήν ποίησή του. Βοῶ, βοῶ τηλωπὸν ἰωάν, πού δὲν τὴν ἀκούγε ὁ Ἀντρέας. Καὶ μόνος, ἄξαφνα, στήν κάμε-

τὴν δευτέρα πρῶτ' ἔγραψε γραμματάκι τοῦ κ. Μαλαμὲς, δυὸ λόγια μετρημένα καὶ ἀποφασιστικά. Ξανάρχισε μάλιστα τὸ γραμματάκι, γιατί ὁ παστρικός καὶ συνειδητὸς ἄνθρωπος ἔτυχε νὰ λεκιάσῃ τάντρεσσο στὸ πανώγραμμο. Ἐτσι ταχτικά ὅλα καὶ σιέττα. Τὴν τρίτην τριάντα τοῦ Τρυγητῆ, κατέθηκε πρόθυμος στὸ Χαμονοκόφι ὁ ἀξιόλογος κ. Μαλαμὲς. Καὶ τοὺς μίλησε πιά παστρικά. Ἐπρεπε τὸ χειρουργημα νὰ γίνῃ χωρὶς ἄργητα. Ἡ μόνη σωτηρία.

Ὁ λόγος τοῦ γίμισε τὸ νοῦ. Τὸ λόγο τοῦ γιατροῦ συλλογιότανε, μ' ὅλες του τίς δουλειές, καὶ μ' ὅλες τίς βιζίτες, γιατί στὸ μεταξύ φτάνανε λογιῶ λογιῶ μουσφιρήδες στὸ σπῆτι. Ἀπὸ τὴν δευτέρα, εἴκοσι δυὸ, ἦρθε μὲ τὴ γυναῖκα του ἕνας μεγάλος φίλος τοῦ Ἀντρέα, ὁ κ. Πολάντος τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰστοιτοῦ τοῦ τῆς Γαλλίας, τίς εἴκοσι ἔξη παρασκεδῆ, ἕνας ἀνιψιὸς τῆς Ἀννης κ' ἡ ἀδερφή του ἡ Λίτσα, παντρεμένη πρὸ ἕνα χρόνον. Εἶτανε καὶ ὁ Πάβλος. Ὁ Ἀντρέας, πού δὲν ἀμελοῦσε οὔτε δευτερόλεπτον τὴν Κατινούλα, ταχτικά περιποιοῦσαν καὶ τοὺς ξένους. Οἱ λογισμοὶ τοῦ ὅμως λογισμοί· τοῦ πλημμυρίζανε